

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра екології та безпеки життєдіяльності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Гарант освітньої програми

Ольга НІКІТИНА

(ініціали, прізвище)

«29» серпня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗБАЛАНСОВАНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Освітній рівень: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Галузь знань: Е Природничі науки, математика та статистика

Спеціальність: Е2 Екологія

Освітня програма: Екологія

Факультет: Плодоовочівництва, екології та захисту рослин

Робоча програма навчальної дисципліни «Збалансоване природокористування» для здобувачів вищої освіти спеціальності (Е2 Екологія), освітньої програми (Екологія). – Умань: Уманський НУС. 2025 р. 32 с.

Розробник: Гнатюк Наталія Олександрівна, доцент кафедри
екології та безпеки життєдіяльності
Гнатюк Н.О.
(прізвище та ініціали)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології та безпеки життєдіяльності

Протокол від « 27 » серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри Л.О.Р. 2025 Василенко (О.В. ВАСИЛЕНКО)
(підпис)

Схвалено науково-методичною комісією факультету (Плодоовочівництва, екології та захисту рослин)

Протокол від « 29 » серпня 2025 р. № 1.

Голова А. Г. ТЕРНАВСЬКИЙ (А. Г. ТЕРНАВСЬКИЙ)
(підпис)
« 29 » серпня 2025 року

© УНУ, 2025 рік,
© Гнатюк Н.О., 2025 рік.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень, назва освітньої програми	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань: <u>Е Природничі науки, математика та статистика</u> (шифр і назва)	Обов'язкова	
Модулів – 4	Спеціальність: <u>Е2 Екологія</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів–6		<u>3</u> -й	<u> </u> -й
Загальна кількість годин – 180 год		Семестр	
		<u>5</u> -й	<u> </u> -й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 7	Освітній рівень: <u>перший (бакалаврський) рівень вищої освіти</u> (назва) Освітня програма <u>Екологія</u>	30 год.	<u> </u> год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	<u> </u> год.
		Лабораторні	
		<u> </u> год.	<u> </u> год.
		Самостійна робота	
		120 год.	<u> </u> год.
Вид контролю залік:			

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: є вивчення дисципліни є формування у студентів системи знань про теоретичні та практичні засади збалансованого природокористування як складової сталого розвитку суспільства, засвоєння принципів гармонізації взаємодії людини і природи, а також набуття умінь щодо оцінки, планування та реалізації екологічно орієнтованих форм господарської діяльності.

Завдання дисципліни:

- формування у студентів уявлень про основні засади природокористування й охорони природи, суспільне значення ресурсозбереження та природоохоронної діяльності;

- розкрити предмет, методи і місце дисципліни «Збалансоване природокористування»

- вивчення законодавчих і нормативно-правових документів, що складають правову базу раціонального природокористування;

- виділення основних напрямків державної політики України у галузі використання, відтворення та охорони природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки;

- визначення кількісних параметрів та якісне оцінювання біотичних та абіотичних ресурсів України;

- розробка заходів щодо раціонального використання, збереження та відтворення водних, мінеральних, земельних, лісових, кліматичних, рекреаційних, біологічних ресурсів;

- формування екологічного світогляду майбутніх фахівців.

Місце дисципліни «Збалансоване природокористування» у структурно-логічній схемі освітньо-професійної програми: дисципліна вивчається в п'ятому семестрі третього курсу навчання, вивченню цієї дисципліни передують вивчення таких дисциплін, як «Техноекологія» та «Заповідна справа».

Вивчення навчальної дисципліни «Збалансоване природокористування» передбачає формування та розвиток у здобувачів компетентностей і програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Екологія» спеціальності Е2 Екологія галузі знань Е Природничі науки, математика та статистика (табл. 1).

Таблиця 1

Матриця компетентностей і програмних результатів навчання, що формуються під час вивчення навчальної дисципліни «Збалансоване природокористування»

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр програмних результатів навчання	Програмні результати навчання
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК1	Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності	ПРН 02	Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.
		ПРН 03	Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування
ЗК 6	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності)	ПРН 13	Уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології
		ПРН 22	Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля із залученням громадськості.
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)			
СК 1	Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.	ПРН 03	Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування

СК 11	Здатність інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансованого природокористування	ПРН 13	Уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології
СК 13	Здатність до участі в управлінні природоохоронними діями та/або екологічними проектами.	ПРН 22	Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля.
		ПРН 1	Демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проектами.

Методи навчання та засоби діагностики, що відповідають визначеним результатам навчання за навчальною дисципліною «Збалансоване природокористування», наведено в табл. 2, 3.

Таблиця 2

Результати, методи навчання та методи контролю за навчальною дисципліною

Результати навчання за навчальною дисципліною		Методи навчання	Методи контролю
1	Знання:		
1.1	Розуміння ролі наук про навколишнє середовище як міждисциплінарної комплексної галузі знань, що визначає шляхи ефективного співіснування техносфери та біосфери	лекція, практичне заняття, дискусія, вирішення конкретних задач і ситуацій, кейс-метод, самонавчання через Moodle	усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, складання тематичних флеш-карт, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
1.2	Знання основних теоретичних положень, концепцій та принципів концепція сталого розвитку і природні ресурси України, управління екологічною безпекою, рекреаційні ресурси біосфери, екологічна економіка, рекультивація земель;		
1.3	Знання сучасних джерел інформації та інших ресурсів, що можуть використовуватись для		

	екологічних досліджень;		
2	Уміння/навички:		
2.1	Обґрунтовувати власну точку зору та висновки, використовуючи основні теорії та концепції у сфері збалансованого природокористування;	лекція, семінарське заняття, дискусія, аналітична робота, вирішення конкретних задач і ситуацій, кейс-метод, самонавчання через Moodle	усне опитування, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, складання тематичних флеш-карт, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
2.2	Організовувати та здійснювати лабораторні та польові дослідження об'єктів / складових навколишнього природного середовища у адекватний та безпечний спосіб (у тому числі із використанням інформаційних технологій);		
2.3	Збирати, інтегрувати, обробляти, аналізувати та оцінювати екологічну інформацію з різних джерел (у тому числі із використанням інформаційно-комунікаційних технологій)		
3	Комунікація:		
3.1	Здатність доводити інформацію, проблеми та ідеї з питань екології та природокористування до фахівців та нефахівців;	практичне заняття, дискусія, аналітична робота, вирішення конкретних задач і ситуацій	представлення презентацій, виконання аналітично-розрахункових робіт, виконання вирішених конкретних задач і ситуацій, підсумковий контроль
3.2	Здатність здійснювати ефективну усну та письмову комунікацію, у тому числі однією із мов міжнародного спілкування;		
3.3	Здатність співпрацювати з фахівцями інших галузей знань, робити фаховий внесок у колективну роботу в рамках		

	комплексних проєктів, що охоплюють різні галузі знань та сектори економіки.		
4	Відповідальність і автономія		
4.1	Планування та реалізація комплексних заходів або проєктів, спрямованих на розв'язання практичних проблем у сфері екології, природокористування та охорони навколишнього середовища;	практичне заняття, дискусія, аналітична робота, вирішення конкретних задач і ситуацій	представлення презентацій, виконання аналітично-розрахункових робіт, виконання вирішених конкретних задач і ситуацій, підсумковий контроль
4.2	Відповідальність за прийняття рішень в межах компетенції щодо забезпечення екологічної безпеки та збереження довкілля, у тому числі у непередбачуваних умовах.		

Таблиця 3

Методи навчання та методи контролю програмних результатів навчання з навчальної дисципліни

Програмний результат навчання		Метод навчання	Методи контролю
ПРН 1	Демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проєктами.	Тематичні лекції, кейс-метод, мозковий штурм, дискусії	виконання аналітично-розрахункових робіт, індивідуальних і командних завдань, презентація бізнес-плану, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
ПРН 02	Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.	Лекція, практичні заняття, індивідуальні консультації, кейс-метод, мозковий штурм. самонавчання через Moodle	усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, складання тематичних флеш-карт, підготовка та представлення презентацій, контрольна

			(модульна) робота, підсумковий контроль
ПРН 03	Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.	Інтерактивні заняття, моделювання сценаріїв, практичні заняття, дискусія, самостійна робота з підготовкою рефератів і презентацій	усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, складання тематичних флеш-карт, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
ПРН 13	Уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології.	Лекція, семінарські заняття з вирішення професійно-орієнтованих задач, мозковий штурм, кейс-метод, воркшоп, самонавчання	Усне опитування, тестування, участь у дискусії, виконання аналітично-розрахункових робіт, індивідуальних і командних завдань, презентація бізнес-плану, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
ПРН 22	Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля із залученням громадськості.	Інтерактивні заняття, воркшоп, самонавчання через конспекти та посібники, Moodle	Усне опитування, тестування, участь у дискусії, виконання аналітично-розрахункових робіт, індивідуальних і командних завдань, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи збалансованого природокористування

Тема 1. Предмет, мета та завдання навчальної дисципліни “Збалансоване природокористування”. Об’єкт, предмет, мета та завдання науки. Суть понять “природокористування”, “природні ресурси”, “природні умови”, “природно-ресурсний потенціал”, “охорона природи (довкілля)”. Місце “Збалансованого природокористування” в системі сучасних наук. Методи дослідження науки.

Тема 2. Концепція раціонального природокористування. Поняття про природокористування. Закони природокористування. Мотиви та правила раціонального природокористування.

Тема 3. Основні види та умови природокористування. Види природокористування: загальне і спеціальне; раціональне і нераціональне; галузеве, ресурсне, територіальне. Ліцензування природокористування. Лімітування природокористування. Право власності на природні ресурси і право природокористування.

Змістовий модуль 2. Природно-ресурсний потенціал України та його географічна оцінка

Тема 4. Природні ресурси біосфери. Поняття про природні ресурси і їх запаси. Класифікація природних ресурсів Землі і України (класифікація природних ресурсів за походженням, за видами господарського використання, за ознакою вичерпності, економічна класифікація, класифікація природних ресурсів за методикою ООН). Кадастри природних ресурсів України (земельний, водний, лісовий і кадастр мінерально-сировинних ресурсів).

Тема 5. Природно-ресурсний потенціал України. Територіальні особливості природно-ресурсного потенціалу та ефективність природокористування України. Величина ПРП України. Компонентна структура ПРП. Територіальна різноманітність і впорядкованість ПРП. Економічна та територіальна продуктивність природно-ресурсного потенціалу України. Географічна оцінка природно-ресурсного потенціалу України в розрізі адміністративних областей.

Змістовий модуль 3. Використання, відтворення та охорона природних ресурсів України

Тема 6. Сучасний стан та основні проблеми ресурсів атмосферного повітря в Україні. Екологічний стан атмосферного повітря в світі та Україні. Джерела, масштаби і наслідки забруднення атмосфери. Очищення викидів в атмосферу. Заходи охорони атмосферного повітря. Законодавча база України в галузі охорони атмосфери (Закон України “Про охорону атмосферного повітря”). Екологічна оцінка ресурсів атмосферного повітря населених пунктів та адміністративних областей України.

Тема 7. Кліматичні умови і ресурси. Кліматоутворюючі фактори, розподіл кліматичних показників, погодні умови України. Кліматичні ресурси: енергетичні, агрокліматичні, рекреаційні. Зміни клімату і їх наслідки. Використання кліматичних ресурсів в регіонах України.

Змістовий модуль 4. Земельні та лісові ресурси: сучасний стан.

Тема 8. Використання та охорона водних ресурсів України. Водні ресурси світу та України. Напрямки, особливості та проблеми водокористування. Джерела забруднення водного басейну. Екологічні норми якості води. Стічні води та способи їх очищення. Екологічний стан водойм України. Проблеми охорони водних ресурсів. Законодавчо-правові аспекти охорони та відтворення водних ресурсів України (Водний кодекс України, Закон України “Про питну воду і питне водопостачання”). Екологічна оцінка водокористування, водозабезпечення та водовідведення в Україні та регіонах.

Тема 9. Мінеральні ресурси України. Проблеми використання та охорони мінеральних ресурсів. Класифікація мінеральних ресурсів надр. Мінеральні ресурси світу. Мінеральні ресурси земних надр України. Державний фонд надр та державний фонд родовищ корисних копалин. Види корисних копалин і власність на надра. Паливно-енергетична сировина. Рудні корисні копалини. Хімічна та агрохімічна сировина. Сировина для будівельних матеріалів. Сировина для керамічної, скляної та фарфорової галузей промисловості. Правові основи експлуатації мінеральних ресурсів. Екологічні проблеми гірничодобувної промисловості. Основні принципи і методи раціонального використання і охорони мінеральних ресурсів. Кодекс України “Про надра”. Оцінка якісного стану мінеральних ресурсів України. Проблеми використання та охорони мінеральних ресурсів.

Тема 10. Земельні ресурси України: їх стан, оцінка, збалансоване використання та охорона. Основні особливості використання земель як ресурсу. Земельні ресурси світу: структура світових земельних ресурсів, розподіл земель в межах біокліматичних поясів, потенціальні можливості використання земельних ресурсів світу. Склад та цільове призначення земель України. Сучасний стан використання та охорона земельних ресурсів України: структура земельних ресурсів України, сільськогосподарські землі, ліси та інші лісовкриті площі, забудовані землі, землі природно-заповідного фонду, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення, землі промисловості, транспорту, зв’язку, енергетики, оборони та іншого призначення. Екологічні проблеми сучасного землекористування. Законодавча база України в сфері раціонального використання та охорони земель (“Земельний кодекс України”, закони України “Про охорону земель”). Головні чинники погіршення стану земель. Основні

засади раціонального використання та напрямки охорони земель. Екологічна оцінка землекористування адміністративних областей.

Тема 11. Лісові ресурси України. Стан використання та охорона. Екологічна роль лісу. Значення лісу в господарстві держави. Рекреаційне використання лісів. Лісові ресурси планети та їх використання. Лісові ресурси України. Екологічні проблеми лісів. Зміна якісного складу лісів, скорочення площі лісів, їх причини і наслідки. Відтворення лісів, раціональне використання та охорона лісових ресурсів. Нормативно-законодавча база щодо використання та охорони лісів (Лісовий кодекс України). Лісокористування та охорона лісових насаджень в регіонах України.

Змістовий модуль 5. Біологічні, рекреаційні та заповідні ресурси

Тема 12. Ресурси рослинного і тваринного світу. Використання та збереження біологічних ресурсів. Рослинний і тваринний світ – складові біологічних ресурсів і передумови життєдіяльності людства. Сучасний стан рослинного світу України. Проблеми використання та збереження рослинних ресурсів в державі. Тваринний світ України. Використання та охорона ресурсів тваринного світу держави. Мисливські ресурси України. Рибні ресурси, їх використання й охорона. Законодавча база з питань охорони рослинного і тваринного світу України. Основні принципи і вимоги державної політики у сфері захисту рослин і тварин. Закони України “Про рослинний світ”, “Про тваринний світ”, “Про захист рослин”, “Про мисливське господарство та полювання”. Червона книга України. Зелена книга України.

Тема 13. Рекреаційні ресурси України та їх екологічна оцінка. Рекреаційні ресурси, їх класифікація. Специфіка господарського використання та охорона рекреаційних ресурсів. Кліматоутворюючі рекреаційні ресурси. Водні рекреаційні ресурси. Ліс в системі природних рекреаційних ресурсів. Особливості рекреаційних ресурсів України. Охорона природи на рекреаційних територіях. Рекреаційне природокористування в регіонах України. Господарське використання та охорона рекреаційних ресурсів.

Тема 14. Природно-заповідний фонд України. Класифікація, особливості об’єктів природно-заповідного фонду. Охорона та контроль за дотриманням режиму на заповідних територіях. Критерії відбору заповідних територій. Категорії природоохоронних територій, функціональна класифікація заповідних об’єктів, міжнародні класифікації природоохоронних територій, класифікація природно-заповідного фонду України. Характеристика різних типів заповідних територій України. Користування заповідними територіями. Охорона та контроль за дотриманням режиму на заповідних територіях. Закон України “Про природно-заповідний фонд України”. Природно-заповідний фонд регіонів України. Особливості природокористування і охорони.

Змістовий модуль 6. Екологічна політика, ресурсозбереження та сталий розвиток

Тема 15. Вторинні ресурси та проблеми поводження з відходами.

Поняття, класифікація і проблема відходів у контексті переходу до екологічного розвитку. Стан поводження з промисловими токсичними відходами. Використання і знешкодження промислових токсичних відходів. Основні принципи, напрями і завдання державної політики щодо зменшення обсягів утворення та накопичення відходів. Роль науково-технічного прогресу (НТП) у ресурсозбереженні. Перехід економіки України до маловідходних та безвідходних виробництв.

Сталий розвиток в державі і регіонах. Поняття. Складові сталого розвитку: економічна, соціальна і екологічна. Категорії екополітики, індикатори та параметри екологічного виміру сталого розвитку.

4.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи збалансованого природокористування.												
Тема 1. Предмет, мета та завдання навчальної дисципліни “Збалансоване природокористування”..	8	2	2			4						
Тема 2. Концепція раціонального природокористування	8	2	2			4						
Тема 3. Основні види та умови природокористування	8	2	2			4						
Разом за змістовим модулем 1	24	6	6			12						
Змістовий модуль 2. Природно-ресурсний потенціал України та його географічна оцінка												
Тема 4. Природні ресурси біосфери.	8	2	2			4						

Тема 5. Природно-ресурсний потенціал України.	8	2	2			4					
Разом за змістовим модулем 2	16	4	4			8					
Змістовий модуль 3. Використання, відтворення та охорона природних ресурсів України											
Тема 6. Сучасний стан та основні проблеми ресурсів атмосферного повітря в Україні	7	2	2			3					
Тема 7. Кліматичні умови і ресурси.											
Разом за змістовим модулем 3	7	2	2			3					
Змістовий модуль 4. Земельні та лісові ресурси: сучасний стан											
Тема 8. Використання та охорона водних ресурсів України.	8	2	2			4					
Тема 9. Мінеральні ресурси України. Проблеми використання та охорони мінеральних ресурсів.	8	2	2			4					
Тема 10. Земельні ресурси України: їх стан, оцінка, збалансоване використання та охорона.	8	2	2			4					
Тема 11. Лісові ресурси України. Стан використання та охорона.	4	2	2								
Разом за змістовим модулем 4.	28	8	8			12					
Змістовий модуль 5. Біологічні, рекреаційні та заповідні ресурси											
Тема 12. Ресурси рослинного і тваринного світу. Використання та	8	2	2			4					

збереження біологічних ресурсів												
Тема13. Рекреаційні ресурси України та їх екологічна оцінка.	8	2	2			4						
Тема14. Природно-заповідний фонд України. Класифікація, особливості об'єктів природно-заповідного фонду. Охорона та контроль за дотриманням режиму на заповідних територіях	8	2	2			4						
Разом за змістовим модулем 5.	32	6	6			20						
Змістовий модуль 6. Екологічна політика, ресурсозбереження та сталий розвиток												
Тема 15. Вторинні ресурси та проблеми поводження з відходами.	8	2	2			4						
Разом за змістовим модулем 6.	12	2	2			8						
Всього годин	180	30	30			120						

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	2	3	4
1.	Правове забезпечення природокористування і охорони навколишнього середовища в Україні	2	
2.	Управління природокористуванням і охороною навколишнього середовища в Україні	2	
3.	Право власності на природні ресурси в Україні. Право природокористування	2	
4.	Кадастри природних ресурсів України	2	
5.	Природно-ресурсний потенціал України в розрізі адміністративних областей	2	
6.	Екологічна оцінка ресурсів атмосферного повітря населених пунктів та адміністративних областей України	2	
7.	Потенціал кліматичних ресурсів України та її регіонів	2	
8.	Водокористування, водозабезпечення та водовідведення в адміністративних областях України.	2	
9.	Оцінка стану мінеральних ресурсів України в розрізі адміністративних областей. Проблеми використання та охорони мінеральних ресурсів.	2	
10.	Сучасний стан та проблеми землекористування в Україні та регіонах	2	
11.	Лісокористування, лісовідтворення та охорона лісових насаджень в регіонах України	2	
12.	Ресурси рослинного і тваринного світу України. Використання та збереження біоресурсів	2	
13.	Природно-заповідний фонд регіонів України. Особливості природокористування і охорони природи на заповідних територіях	2	
14.	Проблема відходів та шляхи її вирішення в регіонах України	2	
15.	Оцінка екологічного аспекту сталого розвитку регіонів України	2	
Разом		30	

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	2	3	4

1.	Основні умови екологічно збалансованого природокористування.	3	
2.	Правова класифікація видів природокористування.	3	
3.	Екологічні вимоги щодо використання природних ресурсів.	3	
4.	Кадастр природно-рослинних ресурсів.	3	
5.	Кадастр ресурсів мисливських угідь.	3	
6.	Кадастр вторинних ресурсів.	3	
7.	Кадастр природно-заповідного фонду.	3	
8.	Компетенція Державного агентства земельних ресурсів України, Державного агентства лісових ресурсів України, Державного агентства водних ресурсів України у питаннях природокористування та охорони земель, лісів, вод.	3	
9.	Природні небезпечні явища та ймовірність їх виявів на території України	3	
10.	Техногенні небезпеки і прогнозування їх розвитку в нашій державі.	3	
11.	Величина та компонентна структура природно-ресурсного потенціалу адміністративної області України (за вибором студента).	3	
12.	Величина та компонентна структура природно-ресурсного потенціалу фізико-географічного регіону України (за вибором студента).	3	
13.	Радіоактивне забруднення атмосферного повітря над територією України.	3	
14.	Характеристика забруднення поверхневих водойм України (басейни рік Дніпро, Дунай, Південний Буг, Західний Буг, Дністер, Сіверський Донець).	3	
15.	Загальна державна програма охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів	3	
16.	Еколого-деструктивний вплив гірничодобувної промисловості на навколишнє середовище.	3	
17.	Еколого-економічні проблеми використання мінерально-сировинних ресурсів.	3	
18.	Проблеми забруднення земель в регіонах розвідки корисних копалин та видобутку нафти і газу.	3	
19.	Енергетична криза в Україні та її екологічні наслідки. Сучасний стан енергоресурсів України. Шляхи подолання енергетичної кризи.	3	
20.	Підтоплення та перезволоження земель. Передумови	3	

	розвитку даних процесів та їхні наслідки. Поширення підтоплення і перезволоження земель на території України. Основні напрямки діяльності та заходи спрямовані на попередження підтоплення і перезволоження.		
21	Забруднення земель важкими металами. Шляхи відновлення ґрунтів забруднених важкими металами.	3	
22	Радіоактивне забруднення земель. Використання та ренатуралізація радіоактивно забруднених земель.	3	
23	Рациональне використання та охорона еродованих земель України. Види ерозії. Умови і чинники виникнення ерозії земель. Негативні наслідки ерозії. Заходи, щодо охорони земель від водної та вітрової ерозії.	3	
24	Охорона і захист лісу від шкідників і хвороб.	3	
25	Екологічні проблеми лісів Українських Карпат.	3	
26	Забруднення радіонуклідами лісових екосистем Полісся України.	3	
27	Вплив кислотних дощів на рослинність планети.	3	
28	Екологічний стан та охорона рослинного покриву природних зон України (зони мішаних лісів, лісостепу, степу, гірських районів).	3	
29	Перспективи освоєння рекреаційних ресурсів України.	3	
30	Соціально-економічні проблеми рекреаційного природокористування.	3	
31	Природно-ресурсний потенціал земель рекреаційного та природоохоронного призначення.	3	
32	Природоохоронна діяльність на територіях природно-заповідного фонду України.	3	
33	Природно-заповідний фонд лісової, лісостепової, степової зон, Українських Карпат і Кримських гір, його структура та зонально-регіональні властивості.	3	
34	Основні геоекологічні проблеми, пов'язані з утворенням і нагромадженням відходів в Україні.	3	
35	Управління у сфері поводження з відходами в Україні.		
Разом		120	

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

В освітньому процесі використовуються наступні методи навчання: тематичні лекції; практичні заняття із вирішення професійно-орієнтованих задач; інтерактивні

заняття; мозковий штурм, експрес контроль, індивідуальні заняття із підготовкою рефератів, презентацій; виконання практичних завдань, наведених в інструктивно-методичних матеріалах, консультації з викладачем; самонавчання на основі конспектів, посібників та іншої рекомендованої літератури, навчальних мультимедійних матеріалів, через модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище – Moodle.

Матеріали курсу «Збалансоване природокористування» розміщені на платформі Moodle <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=1506>. В умовах дистанційної освіти проведення лекцій і практичних занять відбувається у форматі відеоконференцій. Для організації освітнього процесу використовуються такі технічні сервіси, як Zoom, Viber, Telegram, Moodle та електронна пошта.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Для забезпечення оцінювання студентів проводиться поточний (модульний) і підсумковий (екзамен) контролю.

Модульний контроль передбачає перевірку стану засвоєння визначеної системи елементів знань і вмінь студентів з того чи іншого модулю.

При контролі систематичності та активності роботи на семінарських заняттях оцінюванню в балах підлягають: рівень знань, необхідний для виконання аналітично-розрахункових робіт, що передбачені завданнями для самостійного опрацювання; повнота, якість і вчасність їх виконання та результати захисту; рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на семінарських заняттях; активність при обговоренні питань, що винесені на семінарські заняття; результати експрес-контролю тощо.

При виконанні модульних (контрольних) завдань оцінюванню в балах підлягають теоретичні знання і практичні уміння, яких набули студенти після опанування певного модуля. Модульний контроль проводиться письмово у формі тестів.

Повторне виконання модульних контрольних робіт на вищу кількість балів дозволяється, як виняток, з поважних причин за погодженням викладача, який викладає дисципліну, з дозволу декана факультету до початку підсумкового контролю (екзамену).

У разі невиконання певних завдань поточного контролю з об'єктивних причин, студенти мають право, з дозволу викладача, скласти їх до останнього семінарського заняття. Час і порядок складання визначає викладач. У разі, коли студент не з'явився на проведення модульної контрольної роботи без поважних причин, він отримує нуль балів. Передача модульного контролю допускається у строки, які встановлюються викладачем.

Знання студента з певного модуля вважаються незадовільними, за умови коли сума балів його поточної успішності та за модульний контроль складають менше 61% від максимально можливої суми за цей модуль. У такому випадку можливе повторне перескладання модуля у терміни встановлені викладачем.

Рейтингова сума балів з навчальної дисципліни після складання модулів і підсумкового контролю виставляється як сума набраних студентом балів протягом семестру та балів набраних студентом на підсумковому контролі. До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали всі модульні контролю, передбачені

для даної навчальної дисципліни і за рейтинговим показником набрали не менш як 35 балів.

Підсумковий контроль забезпечує оцінку результатів навчання студентів на заключному етапі вивчення дисципліни і проводиться відповідно до навчального плану у вигляді екзамену в термін, встановлений графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному даною робочою програмою навчальної дисципліни. Форма проведення контролю є комбінованою (передбачає усну відповідь на два теоретичних питання і письмово на один комплект тестових завдань). Зміст і структура контрольних завдань, екзаменаційних білетів і критерії оцінювання визначаються рішенням кафедри.

Якщо у підсумку студент отримав за рейтинговим показником оцінку «FX», то він допускається до повторного складання підсумкового контролю з дисципліни. Студент, допущений до повторного складання підсумкового контролю зобов'язаний у терміни, визначені деканатом, перездати невиконані (або виконані на низькому рівні) завдання поточно-модульного контролю, виконати модульні контролю і скласти підсумковий контроль. Рейтинговий показник студента з навчальної дисципліни при цьому визначається за результатами повторного складання підсумкового контролю і не впливає на загальний рейтинг студента.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

В основу рейтингового оцінювання знань студента закладена спеціальна 100-бальна шкала оцінювання (максимально можлива сума балів, яку може набрати студент за всіма видами контролю знань з дисципліни з урахуванням поточної успішності, самостійної роботи, науково-дослідної роботи, підсумкового контролю тощо).

Встановлюється, що при вивченні дисципліни до моменту підсумкового контролю (іспиту) студент може набрати максимально 100 балів.

Кількість балів, які можна набрати у ході вивчення курсу дисципліни розподіляються наступним чином:

Розподіл балів, присвоюваних студентам при вивченні дисципліни

Поточний (модульний) контроль																			Бали за науково-дослідну	Сума		
				Модульний контроль 1 (5 балів)			Модульний контроль 2 (5 балів)			Модульний контроль 3 (5 балів)					Модульний контроль 4 (5 балів)						Модульний контроль 5 (5 балів)	
	ЗМ1				ЗМ2			ЗМ3			ЗМ4					ЗМ5						T15
	T1	T2	T3		T4	T5		T6	T7		T8	T9	T10	T11		T12	T13	T14				
Кількість балів за теми в т.ч. за видами робіт:	5	5	5		5	5		5	5		5	5	5	5		5	5	5	5	5		
Практичні заняття	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4						
виконання СРС	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1						

Поточний контроль.

Об'єктами *поточного контролю* знань студентів є активність і систематичність роботи на семінарських заняттях, виконання завдань для самостійної роботи студентів, розв'язання модульних завдань.

При контролі на *семінарських заняттях* оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах; активність при обговоренні заявлених на занятті питань; результати бліцопитування та письмового або тестового контролю знань.

Під час контролю виконання завдань для *самостійної роботи* оцінюванню підлягають: правильність і повнота врахування усіх складових завдання; обґрунтованість відповіді.

При контролі виконання *модульних завдань* оцінці підлягають теоретичні знання та практичні навички, яких набули студенти після опанування тем змістового модуля. Контроль проводиться у вигляді відповідей на тестові питання.

Максимальна сума балів поточного контролю з дисципліни «Збалансоване природокористування» – 100. Бали розподіляються наступним чином:

1. Систематичність та активність роботи на семінарських заняттях оцінюється в 4 бали:

а) відповідь з питань практичних завдань – 2–3 бали;

б) змістовні доповнення при обговоренні питань практичної роботи – 1 бал.

2. Виконання завдань для самостійної роботи студентів оцінюється в 1 бал:

а) складання тематичних флеш-карт – 0,5–1 бал;

б) підготовка презентації – 0,5–1 бал.

3. Модульний контроль містить 30 тестів, відповідь на кожен з яких оцінюється в – 5 балів.

Заохочувальні бали – представлення результатів науково-дослідних робіт: участь у студентських олімпіадах, конкурсах наукових робіт, грантах, науково-дослідних проєктах – 1–5 балів; публікація наукових статей, тез доповіді на конференції – 1–5 балів.

Виконання студентами завдання повинно носити виключно самостійний характер. Тому, за використання заборонених джерел (шпаргалок, засобів зв'язку та ін.) чи підказок студент одержує нульову оцінку. Списування під час контрольних заходів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю

		повторного складання
--	--	-------------------------

Оцінка «відмінно» (90 – 100 балів). Здобувач має систематичні та глибокі знання навчального матеріалу, вміє без помилок виконувати практичні завдання, які передбачені програмою курсу, засвоїв основну й ознайомився з додатковою літературою, викладає матеріал у логічній послідовності, робить узагальнення й висновки, наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу.

Оцінка «добре» (74 – 89 балів). Здобувач повністю засвоїв навчальний матеріал, знає основну літературу, вміє виконувати практичні завдання, викладає матеріал у логічній послідовності, робить певні узагальнення й висновки, але не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу або допускає незначні помилки у формулюванні термінів, категорій, невеликі помилки у розрахунках при вирішенні практичних завдань.

Оцінка «задовільно» (60 – 73 бали). Здобувач засвоїв матеріал не у повному обсязі, дає неповну відповідь на поставлені теоретичні питання, припускається грубих помилок при вирішенні практичного завдання.

Оцінка «незадовільно» (менше 60 балів). Здобувач не засвоїв навчальний матеріал, дає неправильні відповіді на поставлені теоретичні питання, не володіє основними методами наукових досліджень при виконанні практичних завдань. Здобувач не допускається до складання іспиту, якщо кількість балів одержаних за результати успішності під час поточного та модульного контролю (відповідно змістовому модулю) впродовж семестру в сумі не досягла 35 балів.

10.Методичне забезпечення

Опорні та електронні версії конспектів лекцій, базові і допоміжні підручники, інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення курсу, державні нормативні документи, ілюстративні матеріали, аудіо та відео засоби навчання. Впроваджено мультимедійні засоби (ресурси Інтернету). Ефективно використовується система дистанційного навчання «Moodle», яка є засобом отримання студентами необхідної інформації, активізації, комунікації (зокрема, у ситуації викладач-студент), перевірки знань, умінь і навичок.

11. Рекомендована література

Базова

1. Войтків П. Збалансоване природокористування : навчально-методичний посібник / Петро Войтків, Євген Іванов. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 182 с.
2. Клименко М. О. Збалансоване використання водних ресурсів: Навчальний посібник / М. О. Клименко, І. І. Залеський. – Рівне : НУГВП, 2016. 337 с.
3. Клименко М. О. Збалансоване використання земельних ресурсів : Навчальний посібник / М. О. Клименко, Б. В. Борисюк. Т. М. Колесник. Херсон : ОЛДІ- ПЛЮС, 2014. 552 с.
4. Бондар Л. О., Курзова В. В. Екологічне право України. Х.: Буренкнига, 2008. 368 с.
5. Географія мінеральних ресурсів України: монографія / Мирослав Сивий, Ігор Паранько, Євген Іванов. – Львів : Простір М, 2013. 683 с.
6. Екологічний менеджмент: навч. посібник / Заред. В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлюк. - К.: Знання, 2006. 366 с.
7. Макарова П. С., Гармидер П. Д., Михальчук Л. В. Економіка природокористування: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури 2007. 322 с.
8. Мельник Л. Г. Екологічна економіка: підручник. Суми: ВТД “Університетська книга”, 2006. 367 с.
9. Царенко О. М. Основи екології та економіка природокористування: курс лекцій. Практикум: навчальний посібник / О. М. Царенко, М. О. Кадацький. Суми: ВТД “Університетська книга”, 2001. 326 с.
10. Шмандій В. М., Солошич І О. Управління природоохоронною діяльністю. К.: ЩІЛ, 2004. 296 с.
11. Білявський Г. О. Основи екології: теорія і практикум: Навч. посібник / Г. О. Білявський. – К. : Либідь, 2004. 368 с.
12. Боголюбов В. М. Стратегія сталого розвитку : Навч. посібник / В. М. Боголюбов, В. А. Прилипко. Херсон : Олді- плюс, 2009. 322 с.
13. Боголюбов В. М. Основи екології та збалансованого природокористування: Навчально -методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Боголюбов В. М., Соломенко Л. І. К. : ДІА, 2009. 158 с.
14. Боголюбов В. М. Екологія з основами збалансованого природокористування : Навчально -методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Боголюбов В. М., Соломенко Л. І., Предместніков О. Г., Пилипенко Ю. В. Херсон : Айлант, 2009. 216 с.

15. Джигирей В. С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища : Навч посіб. / В. С. Джигирей. – 4-те вид., випр. і доп. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2006. – 319 с.
16. Екогеографія України : навч. посіб. – К : Знання, 2008. – 646 с.
17. Екологічні основи збалансованого природокористування в агросфері :
навчальний посібник / за ред. проф. С. П. Сонька та Н. В. Максименко. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015 – 572 с.
18. Екологія : Підручник / С. І. Дорогунцов, К. Ф. Коценко, М. А. Хвесик та ін. – К. : КНЕУ, 2005. – 371 с.
19. Злобін Ю. А. Основи екології : Підручник. / Ю. А. Злобін – К. : Лібра, 1998. – 248 с.
20. Злобін Ю. А. Загальна екологія : Навчальний посібник / Ю. А. Злобін, Н. В. Кочубей. – Суми : Університетська книга, 2003. – 416 с.
21. Карпатський регіон : актуальні проблеми та перспективи розвитку / НАН
22. України. Інститут регіональних досліджень : наук. ред. В. С. Кравців. Львів, 2013. – Том 1. Екологічна безпека та природно-ресурсний потенціал. – 2013. 336 с.
23. Сухарев С. М. Основи екології та охорони довкілля. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С. М. Сухарев, С. Ю. Чундак, О. Ю. Сухарева. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 394 с.
24. Сухарев С. М. Основи екології та охорони довкілля. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С. М. Сухарев, С. Ю. Чундак, О. Ю. Сухарева – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 394 с.
25. Штойко П. І. Концепції природознавства : навч. посібник / П. І. Штойко. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка. – 2011, 456 с.
26. Панас Р.М. Рекультивація земель / Панас Р.М. – Львів, 2005. – 224 с.
27. Панас Р.Н. Агроэкологические основы рекультивации земель / Панас Р.Н. – Львов : Львовский ГАУ, 1989. – 159 с.
28. Єстеревська Л.В. Рекультивація земель / Єстеревська Л.В. – К. : Урожай, 1977. – 195 с.
29. Забалуєв В.О. Охорона ґрунтів і відтворення їх родючості / В.О. Забалуєв, А.Д. Балаєв, О.Г. Тараріко, Д.Г. Тихоненко, В.В. Дегтярьов, О.Л. Тонха, О.В. Піковська – К.: 2013. – 312 с.
30. Закон України «Про альтернативні види палива» [Електронний ресурс] /— 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1391-14> 2.
31. Навчальний посібник / М. С. Сегеда, М. Й. Олійник, О. Б. Дудурич. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 204 с.
32. Майстро С.В. Механізми державного регулювання розвитку альтернативної енергетики: теоретичні підходи до визначення та змісту [Електронний ресурс] / С. В. Майстро, О. Л. Волошин // Ефективність державного управління. - 2015. - Вип. 43. - С. 36-43. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_43_6

33. Малиш Н.А. Державна політика розвитку альтернативної енергетики в Україні [Електронний ресурс] / Н. А. Малиш, С. О. Москаленко // Ефективність державного управління. - 2018. - Вип. 1. - С. 88-95. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2018_1_12

Допоміжна

1. Гнатюк Н. О. Алелопатична активність виділень рослинної маси виду змієголовник молдавський (*Dracoscephalum moldavicum* L.) / Вісник Уманського національного університету садівництва. Серія: Біологія / «Уманський національний університет садівництва». Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2021. Вип. 1. С.129-132. <http://lib.udau.edu.ua/handle/123456789/8652>

2. Гнатюк Н.О Технологія визначення якості криничної води в межах Маньківського району, Черкаської області / Н.О. Гнатюк, А.В. Стеценко III Міжнародна науково-практична інтернет-конференція Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Wsnter Debates Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Internet Conference, February 3-4, 2022. FOP Marenichenko V.V., Dnipro, Ukraine, 463 p

3. Гнатюк Н. О. Оцінка стану та рівня використання водних ресурсів Миколаївської області / Таврійський науковий вісник. Серія: Сільськогосподарські науки / ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет». Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 118. С.388-395. <http://lib.udau.edu.ua/handle/123456789/8655>

4. Галузікіна Т. П., Гордійчук Є. Г. Екологічна сертифікація в системі державного екологічного управління. — Х.: Бурен-книга 2010 — 288 с. Екологічне право України / За ред. В. К. Попова, А. П. Гетьмана - Х., 2001.-480 с.

5. Іванов О. Міжнародний досвід “зеленого” розвитку економіки // Зовнішні справи. — К, 2010.

6. Кобецька П. Р. Екологічне право України: навч. посібник. — К.: Юрінком Інтер, 2007. - 352 с.

7. Методи оцінки екологічних втрат / За ред. Л. Г. Мельника, О. І. Карінцевої — Суми: ВТД “Університетська книга” 2004 — 288 с.

8. Туття Т. Ю. Збалансоване природокористування: національний і (г міжнародний контекст. - ІС.: Знання, 2006. - 300 с.

9. Яремчук І. Г. Економіка природокористування. - ІС Пошуково-видавниче агентство “Книга пам’яті України”, Видавничий центр ‘Просвіта’, 2000.-431 с

10. Гавриленко О. П. Екогеографія України : навч. посіб. / О. П. Гавриленко – К. : Знання, 2008. – 646 с.

11. Геодезія у природокористуванні : навч. посібник / Богдан Волосецький. – 2-ге вид., випр. і доп. – Львів : Видавництво Львівська політехніка, 2012. – 292 с.

12. Городній М. М. Агроєкологія / М. М. Городній та ін. – К. : Вища школа, 1993. – 416 с.

13. Крисаченко В. С. Людина і біосфера : основи екологічної антропології: Підручник / В. С. Крисаченко – К. : Заповіт, 1998. – 688 с.

14. Клименко М. Моніторинг довкілля : Підручник. / М. Клименко. – Київ, 2006.
15. Кучерявий В. П. Урбоекологія / В. П. Кучерявий – Львів : Світ, 1999. – 360 с.
16. Мельник Л. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : Підручник / Л. Мельник. – Суми, 2005. – 759 с.
17. Шикула М. К. Ґрунтозахисна система землеробства в Україні / Шикула М. К.,
18. Антонець С. С., Балаєв А. Д. та ін. – К. : НАУ, 2000. – 388 с.

Законодавча база:

1. Конституція України від 28.06.1996р. №254к/96-ВР зі змінами від 12.04.2012 р. №9-рп/2012.
2. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ зі змінами від 17.05.2012 р. №4713-VI.
3. Закон України "Про природно-заповідний фонд" від 16.06.1992 р. № 2456-ХІІ зі змінами від 16.06.2011 р. №3530- VI.
4. Закон України "Про охорону атмосферного повітря" від 16.10.1992 р. № 2707-ХІІ зі змінами від 16.06.2011 р. №3530-VI.
5. Закон України "Про екологічну експертизу" від 9.02.1995р. № 46/95-ВР зі змінами від 16.06.2011 р. №3530-VI.
6. Закон України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку" від 8.02.1995 р. №39/95-ВР зі змінами від 17.05.2012 р. №4717-VI.
7. Закон України "Про поводження з радіоактивними відходами" від 30.06.1995 р. № 255/95-ВР зі змінами від 23.12.2010 р. №2856-VI.
8. Закон України "Про відходи" від 5.03.1998 р. № 187/98-ВР зі змінами від 6.07.2012 р. №5179-VI.
9. Закон України "Про захист рослин" від 14.10.1998 р. № 180-XIV зі змінами від 17.02.2011 р. №3042-XIV.
10. Закон України "Про рослинний світ" від 9.04.1999 р. № 591-XIV зі змінами від 16.06.2011 р. №3530-IV.
11. Закон України "Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону" від 10.02.2000 р. № 1436-III;
12. Закон України "Про зону надзвичайної екологічної ситуації" від 13.07.2000 р. № 1908-III зі змінами від 9.02.2006 р. №3421-IV.
13. Закон України "Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 – 2015 роки" від 21.09.2000р. № 1989-III зі змінами від 17.05.2012 р. №4731-VI.
14. Закон України "Про мисливське господарство та полювання" від 22.02.2000 р. № 1478-III зі змінами від 21.01.2010 р. №1827-VI.
15. Закон України "Про загальнодержавну програму поводження з токсичними відходами" від 14.09.2000 р. № 1947-III.
16. Закон України "Про тваринний світ" від 13.12.2001 р. № 2894-III зі змінами від 16.06.2011 р. №3530-VI.

17. Закон України "Про Червону книгу України" від 7.02.2002 р. №3055-III зі змінами від 25.12.2008 р. №805-VI.

18. Закон України "Про питну воду і питне водопостачання" від 10.01.2002 р. № 2918-III зі змінами від 23.02.2012 р. №4434-VI.

19. Закон України "Про рибу, інші водні живі ресурси і харчову продукцію з них" від 6.03.2003 р. № 486-IV зі змінами від 6.07.2010 р. №2436-VI.

20. Закон України "Про охорону земель" від 19.07.2003 р. № 962-IV зі змінами від 23.02.2012 р. №4444-VI.

21. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. № 3852-XII зі змінами від 15.03.2012 р. №4539-VI.

22. Водний кодекс України від 6.06.1995 р. № 213/95-ВР зі змінами від 22.12.2011 р. №4220-VI.

23. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III зі змінами від 5.07.2012 р. №5077-VI.

24. Кодекс України "Про надра" від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР зі змінами від 12.04.2012 р. №4650-VI.

12. Інформаційні ресурси:

- a. http://www.geol.univ.kiev.ua/lib/econom_pk.pdf
 - b. <http://www.rvps.kiev.ua/PUBLIK/Mono66.html>
 - c. <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=116&lang=book>
 - d. <http://textbooks.net.ua/content/view/4939/43/>
 - e. <http://www.menr.gom.ua>
 - f. <http://www.ekology.lviv.ua>
 - g. <http://www.necu.org.ua>
 - h. <http://www.ekology.lviv.ua>
 - i. <http://www.necu.org.ua>
 - j. <http://www.lib.udau.edu.ua> > ЕКОЛОГІЧНІ ОСНОВИ_С ПРАВКАМИ_2-1. Pdf
2. Закон України про охорону земель / <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/962-15>
3. Концепції охорони ґрунтів від ерозії в Україні / Інститут ґрунтознавства та агрохімії НААН / <http://issar.com.ua/kontsieptsiyi/42/uk>.
4. Агрохімія і ґрунтознавство. Міжвідомчий тематичний науковий збірник. Випуск № 75. – Харків: ННЦ «ІГА імені О.Н. Соколовського», 2011. – 144 с. / http://issar.com.ua/downloads/docs/Visnyk%2075_ukr.pdf.
5. Стаття 166. Рекультивація порушених земель / <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/zku/86-zku/3143-166.html>
6. Стаття 167. Охорона земель від забруднення небезпечними речовинами / <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/zku/86-zku/3144-167.html>
7. Стаття 168. Охорона ґрунтів / <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/zku/86-zku/3145-168.html>
8. Стаття 169. Поняття техногенно забруднених земель / <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/zku/86-zku/3146-169.html>
9. Стаття 172. Консервація деградованих, малопродуктивних і техногенно забруднених земель / <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/zku/86-zku/3149-172.html>

10. Стаття 170. Особливості використання техногенно забруднених земель сільськогосподарського призначення / <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/zku/86-zku/3147-170.html>

13. Перезарахування та визнання результатів навчання

Перезарахування та визнання результатів навчання з дисципліни «Збалансоване природокористування», або окремого її елемента відбувається відповідно до Положення про порядок визнання в Уманському національному університеті результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті.

14. Політика академічної доброчесності

У процесі навчання з дисципліни, студенти повинні дотримуватися встановлених правил академічної доброчесності, визначених Кодексом доброчесності Уманського національного університету. При підготовці рефератів, виконанні індивідуальних науково-дослідних завдань, а також під час проведення контрольних заходів очікується, що всі роботи подані студентами будуть їхніми оригінальними дослідженнями та міркуваннями.

Будь-які види порушення академічної доброчесності, зокрема плагіат, неправомірне використання чужих ідей, фальсифікація даних чи співучасть у таких діях, є абсолютно неприпустимими і не толеруються. Виявлення ознак академічної недоброчесності у письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від обсягу порушення.

З метою запобігання порушенням і підвищення якості академічних робіт, студентам настійно рекомендується користуватися належними академічними ресурсами та інструментами для перевірки робіт на плагіат, а також звертатися за консультаціями з питань правильного цитування і академічного письма.

15. Зміни у робочій програмі на 2025/2026 навчальний рік

У зв'язку з переглядом навчального навантаження та уточненням освітньої програми внесено такі зміни до структури робочої програми дисципліни:

- скориговано кількість годин лекційних та практичних занять;
- уточнено обсяг самостійної роботи студентів.